

Emeterio Arrese

TXINDOR

Fitxategi hau “liburu-e” bildumako alea da,
liburu elektronikoen irakurgailurako prestatua.

Liburu gehiago eskuratzeko:

<http://armiarma.com/liburu-e>

Iturria: *Txindor*, Emeterio Arrese. Leizaola, 1928

<http://klasikoak.armiarma.com>

Egileari buruzko informazioa:

<http://zubitegia.armiarma.com/?i=305>

Irakurle:

«Nere bidean» aspertu ezik osteraren bezin ameskor eta zaletsu ibilli naizen aldiko gora-berak idazti batean ezarri ta beronekin gaur zugana abegi on esketator.

Emen darakustan olerki-sorta belaxka izan arren, nere gogozkiko arduraz urri ez dago beintzat. Ez ere txindor gaxoa ixill-ixillik, otzikaraz eta sorayo beti; lei bero maitetsu batek papartxoa noizik-bein igi erazten dio.

Neurtitz oek, beraz, onespengai izan al'balitezke, nere arazoen saritzat lortu nezaken ordañik aberatse-na orixe litzake: euskalzalearen biotzari deika alper-alperrik ibilli ez naizela jakitea. Idazti onen bidez ortarraño iritxiko baldin banitz, zorionean Txindor...!

EGILLEAK

Donosti, 1928'ko Garagarrillaren 1'an.

TOLOSA

Abesgai

*Amagoi baten antzera
oparo beti
Tolosaren urbillean
Uzturre-mendi.*

Onen bularrez osatu balitz
bezela dagon erriya
ikusi orain t'agurtu bere
aurrerapen ugariya.
Entzun, entzun or ibai aldeko
lan-eresi pozgarriya
burrumba luze, txirriots eta
tinki-tank-ari biziya.

Goizean oso goiz eguzkia
agertzen asi baño len
lankai-otsezko eresi ori
egunero da berrizten.
Emengo mendi-kolkoetatik
gugana bizkor datozen
iturritxoak «toki!» dasate,
«Tolosa'ri muñ lenbailen!»

Jardun politaz «omen!», diote,
ibai-ertzeko txoriak,
«omen!» ur-jauzi durunkor eta
lantegi-txistu zoliak;
«omen!» zut-zutik egoki dauden
suburu lirain guziak,
«omen, omen!» an gora doazen
ke-mordo garailariak.

Ezin ukatu sasoi bateko
olagizonen kemena
ondorengoei Tolosan beintzat
sendoki txertu zaiela.
Nausi-mutillak elkarganako
bayespenik ederrena

erakutsiaz argizten due
erri xar onen izena.

Agur-ba zuri, agur Tolosa,
lantegi eder joriya,
urritxo bañan gogoz dagizut
nere agur-abestiya;
mingañak esan al balezake
biotzak dion guziya
ez litzake ain txepetx izango
olerki onen txoriya.

ARALAR

Aralar, Aralar, otoi-mendi...!
Kementsu ta betigarai
gizandi jator baten antzera
goi-goyen zakust aberzai.

Oztin-aldean zure tontorra
biziro gallen dagerzu,
aldiz-aldizko lañu-mordoa
beste lokirik ez dezu.

Intzitxao'ko basoari muñ
ematen diot urtero;
bai bear ere gure lengoen
illobizai dan ezkerro.

Aitor'en oyu zoli bat bezin
biotz esnale zu beti
ernai ta sendo gorenen zaude...
Otoi-mendi, otoi-mendi!...

MENDI-MENDIYAN

Artzai baten abestia

*Bizitz-negurri zeatzak
urren pozkai aberatsak.*

Mendizale naiz, gero ta geigo!;
beraz nere biotzari
ezertxok eman ez lezaioke
mendiyak ainbat goraldi.
Egizko poza mendiyari dago,
mendiyari atsedeen-ezti
gain-gañoen iturburua...
zoriona goyan beti.

Oraindik ez nau menpean atzi ezin bat iritxi nayak,
iñoiz ez bere listorrez josi aundikerizko etsayak;
oniritzi-ta gogoz arturik Izadiaren emayak
naiko atsegin bertan du noski zintzo bizi dan artzayak.

Ardizai emen bakar bizi naiz nere txabola xarrean,
bakarti, bañan zoruntsu goiko saroi eder ixillean;
pozaren bidez irrinz-oyuka nabillen aldi berean
mendi-kolkoak erantzuten dit ots alai bete-betean.

Goizean-goiz nik begiratzen det urrutiko sortaldera,
t'illun aurrean ziara dakust eguzkiyaren sarrera;
begi ta gogo zabal-zabalik lilluratu bat bezela
egon ondoren jolas-oyuka zaletsu nabil ostera.

Artalde gizen oso bikaña; esne ta gazta ixit nara;
aldi soill, gori, zekenik emen ez det izan egundaño.
Egarri banaiz, iturritxo poil-poilka beti maitaro;
otorduetan, mami guriya; gabean lasai, lo-ta lo...

Ta lo gozo au izan oi arren iraute luzea duna,
ustez begiyak itxi orduko sortzen da berriz eguna.
Gentzaro maite zoragarriya, atsedenaldi biguna...!
lengoz gañera loak darakar artzayaren osasuna!

Goiznabarrean era xamurrez otoi eztitsu, garbia,
egin ondoren idikitzen det Bordagarai'ko esia;
larrean pozez yausika dabil artalde txuri-txuria,
ta nere barren, bildotx antzera, biotz esnatu-berria.

Irrintz egiñaz goretsirik ain izate garbi, zintzoa,
bizimaill ontan osatu zaizkit soin-indar eta gogoia.
Menditar txiro bat naizela ta basati kaiku loloa?...
Uyui! gizarro, igana ziaik nere pozaren zantzoa!

Orraingo zenbait sasi-jakintsu, gaizto guzien antzera,
itxu daude-ta sarri litezke amildu negar-lezera.
Pozez ain jori dalako berriz artzayaren izakera
nik emen ainbat atsegin ez du an bean iñork, bai zera!

Erpin gañetik, ezpada beintzat egoaldi oso illuna,
arrano batek lezaken eraz ikusten oi det urruna:
itxaso zabal, ibargi naro, baserri jator txukuna...
Ikuskin eder oen gain baña nere txabol zar kutuna!

Urrin gozoa banatzen daude lardi, baso ta zelayak;
ipar ariñez maita nau emen arratsaldeko garayak.
Loreak bere likura damait, itzala pago zardayak,
ta iñori baño lenago muxu eguzki goiztar alayak.

Goiratu nadin kolko ta zangar sendoak dauzkat aldakai,
laister-bidetik igo-ta goren irrintzika nabil noiznai.
Illobi zarrez betea dagon mendi-mendiyan ardizai
Yainko'ri esker ondo bizi naiz, nere biotzak beti jai!

AYA-MENDI

Aitzen artean aitzik zarrena,
erpin sendo gurgarriya,
urpetik emen aurren-aurrena
agertutako mendiya
zugana bizkor eldu geranok
bai atsein zoragarriya...!
Emendik orain lau aldetara
zabaldurik urrutiya,
egoaldi onez argi dago-ta
ikusten gaude guziya
itxaso, mendi, zelai, basoak,
tarteka berriz erriya,
atzeko mugan leo txuri bat,
aurrez-aurre, Donostiya.

Mendi aitona: zure gañean
igaro degun aldiya
osatu dedin bertan daukazu
ugayotz garbi-garbiya,
lenen-garaiko basauntz ariñen
edan-toki bereziya.
... Ubegi aratz ozkil onegaz
ase nai det egarriya!

UZTURRE

Euskal-erriyan beste mendigoï nagusi
asko izan arren betiko gure zaindari,
mendirik aundiena bezin ikusgarri
pin-pin, zut, alai dager tontor bikotx ori.

Negu beltzean ere biziro egoki,
naiz tximixtaz argitu, naiz elurrez jantzi,
buru ta soin Uzturre jator dago beti.
Arkaitz biyurtutako zantzo bat dirudi!

ULIA

Donostiya ta
bere inguruko
zelai, baratz, lilitegi,
salleder naro
guzien gañez
maita det Ulia-mendi.

Eguzkiaren
dizdiz alayak
sarritan muxu damaio,
eta muiñ aratz
onegaz indar
bero bat osatu zaio.

Udaztearen
arnas epela
legunki zetorren garaiz
goi-aldi eder
luzean antxe
amaika bider egon naiz!

Ta zenbat aldiz
arkitu ere
bakarrik,ixill osuan,
piñu lerdenez
jantziya dagon
aldameneko basuan!

Lertxundi polit,
xakon, biguna,
udaran izumai-toki;
basterrik maiten
gelgarriena
lertxundi orixe noski.

Ardi batzuek
abaroan lo,
ni berriz oroitz-ausnarka,
zoritxar baten
egazti beltzik
iñoiz etzegen eraka.

Biotzari an
lili-usayak
ats egin erazten dio,
ta nigan ere
pozaren-poza
loreantz urrin-jario.

Mendi maitea,
atseden billa
dijoazenen laguna,
bai gozoa zuk
laztan ixillez
damaiezun erantzuna!

ILLUNABARREKO ZORIA

Urgul-mendi gañean

Itxaso-mugan,
suturik ango
oztalde nabar guziya,
geldi-geldiro
jeisten ari da
eguzki-talo gorriya.

Erabat emen
ixilldu dira
kantari zeuden txoriak,
sorginkerizko
lillura dakar
arratsaldeko zoriak.

Keriz otxana
maitale dator
illun-aurreko aroaz;
t'astiro xamar
kayo batzuek
Uli-mendira dijoaz.

Itzalak orain
bigun, emeki,
loa dakarren garayan,
izar txuri bat
ale bikaña!
piztu da goiko sapayan.

Donostiya-re
txingi aratzez
begira zeñen poliki!:
lorategiko
ipurtargien
antzera or... zenbat argi!

Bertan jayoa
dirudit; emen
egongo nitzake beti;
azkar igo naiz,
jeisteko bañan
gogorik ez, iraso ni..

Otoi ondoren
agur dagizut,
agur, gabaren itzala;
zure bitartez
loak atsedeen
gozo bat eman deiala!

ITXASOA

I

Eguzkiz bete balitzaio-re
 une gezala,
garden jori ta sotillago ez
 itxas zabala;
badirudi gaur maitaro bere
 barrengo itzala
goi-oztiñeko leñuru batez
 argitu dala.

Alatz urdiñal Zer ezta emen...
 zer, nungo zori...?
Itxaso berdin onek irripar
 gozoa dagi;
ta noiznai bere apar-xareaz,
 eule maitari,
laztan txuri bat ematen dio
 Donostiyari.

Arrantzalien lagun gaur, eta
biyar illobi,
nork esan orren aldakor danik
urdin-soill ori?;
marmario ta jolas ariñez
orain emeki
urbildu arren agiyan etsai
liteke sarri.

II

Orduan goibel... izugarrizko
indarrez azun,
tximist, aize ta kemen guziyak
arturik lagun,
odoi-mordoen errai beltzetik
an dator illun,
an dator gainka orro ta txistu,
durun ta durun!

Arkaitza jo-ta lertzen danean,
ostera bere
seta makurrez gero ta geigo
atzetik beste

ur-mendi-salak tontorka datoz
lerkoi, asarre,
lur'tar guzien gañez erabat
irauli zale.

* * *

Intziri sakon egille beti,
naiz osiñ-arro, naiz ugin-bare,
zerbaiten biotz eskutuko zu
idaroki-gaiz betea zaude!

ARRAUNKETA

Egun alaya...
Jai eder baten
aztarnak biziro agitz
euskal-abenda
goratu zale
itxas-uri ontan dabiltz.

Arraunketa da...
Mutill bikañak,
zarrena beren lemazai
arturik, orain
bertan asteko
tankeraz daude txit ernai.

... Treñeru biyak
rrau! irten dira,
irten oldar bat-batean;
txanpaz jo ta jo,
pitsa darie
arraunkada bakoitzean.

Egatu nayaz
bezela, branka
noizik-bein arin jasoaz,
ur-gaña zorrotz
erdibiturik
leitsu ta bizkor dijoaz.

Orain urruti...
Baretu dira
pittin bat gure dardarak;
laister ordea
berriro lengo
poz eta biotz-ikarak.

Onuntz bira-ta
zuzen, ederki,
leyaz gero t'areago,
egiñalean
kementsu datoz
zein baño zein azkarrago.

Itxas-ontziak
orro ta txistu;
aupaka biotzen lera.

Treñeruk berdin
igaro due
gaztelupe-ko sarrera.

Ekin mutillak!,
ori dek, ori...!,
jo griñaz ikur-aldera!
Bertan zerate,
arraunkada bi...
abeon degizuela!!

Egun alaya...
Jai eder baten
aztarnak biziro agitz
eusko-abenda
goratuzale
Donosti zarrean dabiltz.

KAYUAK

Ego luze lirañez
aizea bigunki joaz,
goizeroko jarraitzez
orain egun argitzez
Zurriola'ra dijoaz.

... Berebiziko sarda
osaturik txuri-txuri
jai eder batez udan
aparretik sortu dan
egazti-salla dirudi.

Pozak darabitz orren
aldartetsu ta zaleki,
giringa ta txioka,
jolas-irabioka,
ondoren berriz... plaxt, jetxi.

Noizik-bein aide xamar
ugina lertzen dan batez
apar arroaz beren
lumak busti ez ditezen
bai arin goitu, bai errez!

Ur-gañean batzuek
ostera gelditu arren,
noiznai lengo aldiya:
berriro sail guziya
zalapart osuan laister...

Goiz argiak damaien
aldartez kayuak zorun,
zear, gora ta bera,
gogo duten aldera,
jarraika dabiltz edonun.

Nun sortu ta zer izan
autetsi al'banezake,
oiek bezela kayo
Gaztelupean jayo
eta biziko nitzake.

INDARRA NAGUSI

Danbateko latz ikaragarritz,
ixtillu larriz,
bete dira gaur itxas ta lurra;
gudots makurra,
laiotz astuna,
zorigaiztoaz aspaldi ontan
ekaitz-egotan
iparraldetik datorkiguna.

Biotz guziak naigo batean,
pake-pakean,
indartu bear liraken garaiz
zertan ari aiz,
zer i, goitarra,
griñaz beterik jaso ta estutzen,
dar-darka igitzen
odol darion ukabiltzarra?

Lurtarra buruz ez da motela;
txorik bezela
egaka dabil arazo gabe,
bañan ala-re
ez derizkiok, ezin det aitor
biotzez iñor
bear dan ainbat goratzen danik;
lurtar izanik,
naiz uso baten eraz ibilli,
naiz egan ari,
bere setillun t'azpikeriaz
uso ez bañan sator dirudi.

1914'n urtean

UDABERRI

Eguraldi txar otzaren urren
eldu da beste giroa,
udaberriyak orain dakarren
ernaro xamur gozoa.

Oso goizetik eguzkiyaren
irripar legun, aratzak,
maitatzen ditu etxe-aurreko
lilitegi ta baratzak.

Telatupean txioka daude
enada polit argiak;
mendi-mendiyan biñatu dira
txoriño jator guziak.

Baso ixilletik sortzen da garaiz
kuku-abesti leguna,
gaur bezela nik umetan gogoz
ainbeste bider entzuna.

Or goi-aldeko malloan *kir-kir*,
emen txirripi ta txio,
nunaitik orain sortzen dan jayak
pozaren-poza dario.

Losor illunak arindu dira,
ernemin guziak piztu,
lur eta gure biotz-indarrak
era berdiñaz osatu.

Negu beltzaren elur-izara
udaberriyan iturri;
larre, soro ta basoak alai,
an goyen berriz oztargi.

... Lili bikañez apaindu zeran
udaste naro, maitea
zartu naiz, baña zugan arki det
gogo-muin berri ezea!

LORE-JAI

Nere gelako
leyo xarrean
argi-jai dute liliak,
eta jai ori
osatu-zale,
margo bikañez jantziak,
irabioka
or dabiltz beste
lilitxu bizi-biziak.

Mitxelet alai
ta lore polit
oien bitartez gaur neri
zorionean
bar-barren piztu
zaizkit poz-amets ugari,
ta nere biotz
egakor onek
pinpilinpauza dirudi.

Erle bat orain
biziro txukun
lili-gañean jarririk...
eztigai ona
miztutzen dago
aren kolko xamurretik.
Iñork al daki
maita badira
beren gaiz ixill-ixillik?...

Pinpilinpauxak
udaberriko
lilien aizpa sorgiñak;
poz-pozik orla
ipiñi naute
beren jolasket ariñak:
nere barrengo
baratzan ere
txipelet alai oztiñak!

Ene maitiñe

zoragarriak

biotz-biotzez ain bero

jai ontan zuen

etorrera nik

abestu detan ezkerero...

nere gelako

leyo xarrera

eldu zaitezte goizero!

PINPILINPAUXA

Ego me pollit leun-leunaz
apaindutako mari-sorgiñ,
lore tartean loretxo bizi
 baten antzera
 gora ta bera
 zoro dabil,
zoro ta txukun; pinpilinpauxa
ortarako da jayo berdin.

Margo darion egalari,
poz-emate ta zoragarri.

Egoak ttentte, plixt, ipiñi-ta
lili gañean pinpirinpin
gelditu arren, andikan beste
 lili batera
 laister ostera,
 laister arin,
ega politez jarraituko da
Loramendi'ko mari-sorgin.

Pinpilinpauxa pinpin-argi,
aldakor eta jostalari.

Norbaitek zakar ikutzen badu,
egoetako uztargiriñ
geyena kentzen zaio-ta gaxo!...

xalapart-egan

nai luke bañan

ai! len bezin

errez ta zoro pinpilinpauxa
iñolaz ere jardun ezin!

Lilitegien maitagarri
pinpilinpauxa ta udaberri.

MAITIÑE

Gorenengo basoan

Lilien aizpa zeran Maitiñe,
pipill kutuna!: mendigañean
guk ainbait atsegin-ezti
maitatzaleak bakar-bakarrik
izan lezeke... Zorionean
gaur biyok emengo aldi!
Jai oberik zer...? Oyanak bere
itzal oxkarra ematen digu;
liliak usai-opari
xamur, eztitsu, legun-leguna.
Gañera berriz, au da zoruna!
txit bertan orain uso bi
urruka daude, ta urrunga baño
askoz obe ta gelgarrigo dan
zure mintzo eder ori
entzunaz, ene maite gozoa,
nere burua zugan etzanda
amets-egille bat naiz ni...!

AGUR, EUZKADI

Arratsalde da.
Itxasoan arki naiz.
Urruti... doi, doi,
lañotsu dager
Añamendiko
erpin-lerroa;
ubelantz ene
aberri polit
maitagarriya...,
oroï ederren
kabi gozoa.
Itxasoaren
murmur-otsa-gain
kayo bakar bat
aruntz dijoa;
ta... noralderik ez dun
antxeta bezin larri
biotzaren kai billa
artega dabil
nere gogoia.

Eguzkiaren
biribill solla
ziaro gorri...
Odeiak sutu dira;
itzalune bat
une guziya
izain da sarri.
... Ega leikorraz nere
dardar-txoria
sorterriyaren
kolkora doa
anitz urduri,
eta itxas-ontzi au
ke-mordoll usu
beltza botaka
biziro zorrotz
aurrera beti.
... Arratsa dator;
odei-naspillak
lozorro baten
eraz dagertzi.
Goibel au etsai-ozin...
Ipasterreko
mendatz bat ere

nai arren ezin...
ezin ikusi!

* * *

Begietan nik orain
gau illunaren
illun sakona;
oroitzez baña
gogoan argi!
Agur txoko maitea,
ene laztana...,
biotz-biotzez agur,
agur, Euzkadi!

AMETS URDIÑA

Euskal-erritik urruti nago,
bañan gogoz ni beti an...
an nabil pozik egunez eta
gaberoko lotaldian.

Argitasuna zetorren garaiz
egun-txintakin batian
o, zeñen amets zoragarriya
egin detan gaur goizian!

Itzez nork esan, nork amets ori
piztu lerro soill tartian?

Ez..., ez; oparo, sortu dan eraz,
bego nere biotzian!

Amets maitea, amets urdiña,
ostera gaurko zorian
atoz... atozkit betiko loaz
nere begiyak ixtian!

NEGAR TANTOAK

Kuba'ko ugar-tean ixuriak

I

Urruti dago gaztea nitzan
sasoi artako denbora;
oroimen zarrak, zertan zatozte
gau t'egun nere gogora?,
argi-zale dan altxora?

II

Len irudimen-txingar zoliaz
pizten zitzaidan burua;
orain... txingarrik ez baña bertan
irudi auts biyurtua,
errekai baten geldua.

III

Oraindio ni zergatik nagon
ain bakar mutill zarturik?:
elur gañean txoriyak iñoiz
ez du egiten kabirik,
orlegi batean baizik.

IV

Erle txuri ta leyari batek
ikutu zidan barrena;
ez nekin zer zan ikutze leun
ark ondoren zekarrena:
listor beltzaren eztena!

V

Aldegin bear ez nun garayan
utzirik babes-tokia
zorigaiztoan urrundu nitzan...
Emengo nere aldia
samin, latz, izugarria...

VI

Ama gaxoa nere galdezka,
ni berriz emen... urruti!;
aren begiyak itxi dira-ta
nereak malkoz eztali;...
negar darie lerzori!

VII

Argiro neuzkan poz-bide guzik
bat-batez illundu dira;
itxuen eraz argatik nabil
beti zerurontz begira...
amatxo dagon tokira!

AMA, NUN ZAUDE?

Emendik urrun..., Ameriketan,
nebillen garaiz ez nuan uste
etorkizunak zekartzidanik
zoritarrez gaur ainbat atsege.
Goiz argi batez jayotetxera
eldu naiz, bañan... ama, nun zaude?
Erantzunik ez!..., erantzun orde
pozkaiz guziak ixillun daude!
Arrezkero ni burutik nastu
banitz bezela, kez karen mende,
il zan amatxo maitea nun dan
galdezka nabil aterik-ate;
t'adur beltzaren zaunka larriak
atalondotik uxatze'naute.

Etxe-inguruko lizarren ostu
bakanak orain udazkenean
aizeak jo-ta txipelet illen
antzera zurbill darortzenean...
txantxangorri bat ni bezin estu
adar billuzi baten gañean

txioka dago... negarrez bere
kabi sollaran aldamenean.
Txori gaxoa: etzaite ixildu,
biyok erabat jardun gaitean;
zu bezelaxe larri nago-ta
nere barrengo negu beltzean
zorigaitzaren txantxangorriyak
negar dario arantz artean!

OTOITZARO

Gau artan egindako negar-otoitza

Txintik iñun ez... Gaberdiyaren
altzo ixillean lurtarren griñak
orain lo daude...

Izar politak zeruko pitxi
maitagarrien antzera dir-dir
egiten due.

Nere gogoak ernemin bero
igikor batez ortze garbira
begirazten dit...

Negar-malkoen urrin darion
otoi eder bat, otoi xamurra!
biotzez dagit.

Ixil adikor zoragarriya...,
nere amaren laztan-irudi
gozo-gozoa!:
zure bidez nik bizitz au baño
geigo maita det gero zer izan
eskutukoa!

MENDI-ZALE

Usamendiko arizti zarra:
Kezkaren osin beltzetik
urundu nayaz ixil ontara
eldu naiz gaxo..., bakarrik!
Amagabeko bizitz illuna
luzaro jasan eziñik
beste Amaren billa negarrez
aldegin det an beetik.
Negarrez nator zure kolkora,
negarrez jayotz-erritik,
iñoiz entzuten ez dalako an
jardun arrotza besterik.
Mendi maitea: ez naiz beñere
irtengo zure basotik!

IZARTXUNE'RI

Bere urtegunean

Aitormendiko aingerux batek
ikusirik bart pozez ni
alako garaiz egiñalean
lore billa mendiz-mendi,
xorta polit au ekarri zidan
onela esanaz: «tori,
nere aizparen eskutan bigar
egun-argitzez ipiñi.

Zorion-agur, zorion-agur,
jai ontan Izartxune'ri,
emengo lorez bere biotza
eztiro gozatu bedi!»

Ondoren berriz ego zabalik
illargitan txuri-txuri,
Iparmendiko baso gañetik
aldendu zan Maitagarri.

* * *

Xorta bikain au artu ba gogoz,
kolkotxo gañean jarri,
ta lore oiek usai gozoa
darien eraz..., legunki,
zuk ere biotz barrenen dezun
atsegiñezkiko lili
xamurrez poza jario zazu
gaur bezin oparo...! beti!
Zorion-agur, zorion-agur
jai ontan Izartxune'ri!

NERE BASETXEAN

Amesgillien pozkai ederraz
alaitu naiz bat-batean
ego-aldetik enada bi gaur
etorri zaizkidanean.

Goizetik emen era gozatsu
xamurrez, ixill antzean,
abegi on bat eskatzen daude
txioka tellatupean.

Txori maiteak: luzaro jardun,
ez ixildu, gogoz ari!;
zuen txiogaz amets eginda
esnatu naiz olerkari.

Egazale dan biotz arin au
pizturik oso ta garbi,
goiz eder ontan egun argitzez
biurtu zait oztin-txori.

Udaberriro zintzo datozkit
yoan arren udazkenean,
lagun oberik arkitu ezin
nere aterpe xarrean;
enada polit oiekin batez
Saratxomendi gañean
burauste zakar illunik gabe
bizi naiz pake-pakean.

Mendiyan iñoiz aldarte txarrik
ez det izan..., lasai nago;
aldi bat ezik bizitz osoa
nai nuke bertan irago.
Txindiz aberats ez banaiz ere
pozez nor aberatsago?;
atsegiñaren ezti jatorra
an beau ez, emen dago.

Elkarren etsai bizi dire-ta
gauz onik ez uritarrak;
mendiyan beso zabalik daude
aritz pago ta lizarrak;
iturritxoak biziro garden,
eztitsu lili nabarrak,

eta goizero txioka nere
telatupeko maiztarrak.

* * *

Txori maiteak: berriro jardun,
ez ixildu, leyaz ari!;
zuen bitartez amets eginda
esnatu naiz olerkari!

EZTILLARGI

Lagun zintzo bati, ezkondu zan egunean

Gutxi nezake; nere muñetan
ez dago txingar-alerik
itz motel oien illuntasuna
zerbait piztu lezakenik;
egatu nayaz indarka emen
asi naiz bañan... alperrik!
satorrai ezin jayo beñere
uso politen egorik.

Alaz ere nik esan nai nuke
al bezin eragoi, txukun,
zure berrion ori dala-ta
zenbat txalo jo ditugun.
Argi darion lore bizi bat
izanik betiko lagun,
beronek o, zer-nolako poza
gaurtandik emango dizun!

Amaika jolas eta par gozo
eragindako billera
len bezin alai ezin arkitu
zu gabe gaurtik aurrera.
Aingeru baten aldamenean
zoruntsu biziko zera,
bañan noizik-bein agertu zaite,
etorri lagun artera!

ZORENTXU

Olerki-gayik ez nuan eta
gai eder bat osatzera
argirudiantz, ene Zorentxu,
egoki etorri zera;
aurrean beingoz ikusirik ain
arrigarri dan sorkera,
ez dakit oztin-gaiñ ori edo
zu zeran zeru ber-bera.

Itzegin ezik, ikusi utsez,
besterik ezertxo gabe,
egin zera zu, maite laztana,
nere biyotzaren jabe;
tximist-argiyaz jo-ta bezela,
begi sorgiñ oien mende,
biotz-barru nik sugar-ikara
gozo bat ala zer ote...?

Orain ez baña gaztea nitzan
garaiz izanik denbora,
etzitzaidan len iñoiz orlako
maizterrik sartu kolkora.
Zaude, zaude or, atepak itxi,
geigo, ez irten iñora,
biotz gaxo au zugaz pizturik
jardun bei gora ta gora!

Illargiyaren antzera soutil
nere gogoan zeundena,
irripar batez eman didazu
argi ta zorion dena;
baita nik ere ai-bezin aratz
jasorik irudimena,
lerro-saill ontan gogoz damaizut
ordañik aberatsena.

Galdetu eta maite nazula
erantzun didazu benaz,
zeru ta lurra gaur bezin alai
etzaizkit agertu lenaz;
sargori dagon arrats batean
izuma sortzen dan eraz

nigana ere aizeman arin
gozoa dator mait'egaz.

Ene maitetxo maitagarriya,
oparo maite nazuna,
Aitormendi'ko lili txuriya,
amets-iturri leguna:
zu zera nere bizitz illun au
argiz betetzen dezuna,
asnas-emale zoragarriya,
zu zera nere kutuna!

ARGENTINA-KO EMAKUMEA

Ruben Dario'ren olerki batetik euskeraztua

Arjentin-zelai aberatseko
emakume goretsiya,
esango dizut zer-nola izan dan
zure jatorri garbiya:
esku ona dun lorezai batek
lilien muin bereziya
txertu-lan bidez aldarazi-ta
sortzen da lore berriya,
usai ta margo bikaña duen
orri legunez jantziya;
beronen berdin anitz ederki
jayo ta txukun aziya,
argi-pitxi bat bezin polita,
eztigai zoragarriya,
zu zera likur gozo darion
«pampa»-ko lore biziya!

MAITAGAR

Erderazko olerki batetik euskeraztua

I

Egodun aur ilxuak otsegin du nere atean
eta ots ori dardariztu da elxe ixillean.

Banoa pozik, Maitagar; or naiz, ez itzuri joan.
Atoz barrura; aspaldi ontan zure zai negoan.

Atoz, ikusi etxea. Amets au egin ezker
lore bikañez apaintzen ibilli naiz egunero.

Ta bertan orain euki dezazun atsedeen guziya
luma ta izara garbiaz jantzi det oe txuriya.

Sartu-ba; ongi etorri, arnas-emale maitea;
etxe ontako zorion gaurtandik izan zaitea.

Alaitz aundiya nere gogoraegun onek dakar,
biotz on baten zorunaz emen izaude, zaude maiztar!

II

Lau aldiz entzun det, o, Maitagar zorale itxua!,
lau aldiz entzun ikaraz zure azkonen txistua.

Lau bider zauritu nazu: lendabizi kopetian,
gero begitan, aboan berriz urrengo aldian;

ta nere miñaz erruki ezik orain azkenian
zure dardai me, zorrotzak, ikutu nau biotzian.

Adur samiña...! Biotz gaxo au ain gogor josirik
illotz dago ta zorigaiztoaz... bizi naiz oraindik!

III

Beti-betiko itxi det giltzaz emengo sarrera,
aur zoro gezidun ori... bjoa nai dun aidera!

Azkon-uztai-ertzakin, kax-kax, jo du nere atea,
ta ots orregaz dardarizten da etxe barrunbea.

AURTZO MAITIAK, ATOZTE!

Eusebio Blasco'ren olerki batetik euskeraztua

Aiton bat naiz ta gogaldi beroz
izanik orain aur-zale,
une politen abots, irri ta
jolasak alaitze naute.
Zorioneko aurtxo maitiak,
nereganatu zaitezte!

Umeak lore biziak dira;
oien irritxorik gabe
illun ta bakar etxe sollean
uzkur gaxo bat nitzake.
Zorioneko aurtxo maitiak,
nigana eldu zaitezte!

Biotz mingarri baizik ez diran
oroimen zar guzik nere
begietara negar-tantoa
iñoiz baldin badakarte...,
malko samiñak txukatutzera
aurtxo laztanak, atozte!

Eguna labur, zeregin eta
nekea berriz, bai luze!...
Idiki oso leyatil ori;
eguzkiya doi, doi, ene...!
Maitiño polit argijariok
neregana urbil zaitezte!

Gizonak beti eskergaiztoa
agertu izan didate,
erantzun onik iñoiz ez eman
anderux-biotzak ere...
Zorioneko aurtxo maitiak,
egiya zuek zerate!

Aunditu dira nere semeak;
pozik dabiltz; ai! ez dute
askoz alai ta zoruntsuago
umetan zirenik uste,
nik otsegiten nien garayan:
aurtxo laztanak, atozte!

Eriotzako zori larrian
inguratu nazkizute,
aingerutxoak aldamenean
euki ditzadan ill arte.
Aur zoragarri..., aurtxo maitiak,
muxu bana ekatzute!

JOSE GAMBOA

Biotz-ikaraz nago,
zer esan ez dakit,
irabio samiña
barruan dabilkit.
Il zera... gizajoa!...,
negar, negar dagit,
begiyak malko beroz
gaur estali zaizkit.
Bañan... arindu bitez;
lur otza bakarrik
ez gerala zerbaitek
adierazten dit.
Orain, Joxe, betiko
zauden goi argitik
zure aztar maitea
emaro betorkit!

IL DA!

Orkaiztegi'tar Patricio jaunaren'ren oroitzaz

Euskoen Ama negarrez dago,
negarez bakar-bakarti,...
malko samiñak sortu zaizkio,
poz-ate guziak itxi.
Zoritxar beltza gaurko zoria;
itun gaude..., kupigarri,
eskutuko'ren aizeman otzak
sugar maite bat itzali...!
Irakasle on ziñana, zure
gotuts argiaren izpi
zoliaz gaurko goibeltasuna
bat-batez urratu bedi!

GOYAN BEGO!

Larunbe'tar Rafael maitea'ren ilberria

Il da Larunbe, biotzez aur bat
zirudin gizon argiya,
illotz... illotzik lurpean dago
maitale maitagarriya.
... Burua makur, begiyak lauso,
orain nik itun-aldiya;
izan ere lagun atsein ori
ain ona zan..., ain aundiya!
Beretzat onik ezer gutxi ta
besterentzat on guziya,
orlako batek emen ez baña
zeruan dauka tokiya.
Goyan izatez jaso dezala
irabazi dun sariya!

CARMELO ETXEGARAI

Euskotar zindo jakintsu ori
bere gogozko lanean
buru ta biotz, oso ta bizi,
ain jator ari zanean
ixildu zaigu beti-betiko,
ixildu,... enda xarrean
aren laguntza pozkai litzaken
aldirik bearreanean.

Zeruan jai da..., jai aundia gaur
oztiñ-une zabalean,
eta jai onen goretsigarri
Urtzi'ren aldamenean
zure gogoaz zoruntsu bego,
zaude Carmelo, zaude an...
euskoen otoi-urriñez orain
bete dan garbi-sollean!

AMA GAXOA NEGARREZ...

Erraldoi zakar
itxusi batek
aizkoraz jo du aritza,
ta bertan zeuden
txoriak orain
izu ta larri dabiltza.

Zastaka beti
gogor daraso
ebaki nayaz lenbailen;
bildur naiz gure
zuaitz ederra
ezpal biyurtu liteken.

Aritz-pe ortan
Amagoi ona
itunki dago..., negarrez,
ain bakar uzten
baldin badegu
ilko da gaxoa miñez.

Arren! utzi ba

zabarkeriak,

eldu laister beregana,

gure laguntzaz

alaitu bedi

Amatxo maite laztana!

SEASKATIK ILLOBIRA

I

Amets igeskor
zoroak dira
lurtarren pozkai guziak,
txingarrak baño
iraute geigo
ez du-ta gure biziak.

Gaztea nitzan
garayan beti
laisterka nebillen, itxu;
orain ondikotz
nere bidean
ñai arren ezin gelditu.

Atsegiñaren
ibargi-zale
jarraitu nitzan goizean
nere gogoak
poz-irudi bat
ipiñi zidan aurrean.

Ustez eroso,...
bañan ikuskin
arenganako bidea
txangoldari on
ez diranentzat
erpe ta zuloz betea.

II

Zertarako da,
zergatik maita
ondore txar dun irritza?
Egizko pozen
iturburuan
edan nai ezik gabiltza.

Biotz geyenak
zalekerizko
igitzez daude lertzori;
etsai gogorra
iñolaz ere
ezin ase makur ori!

Ta geok erru;..
Alperrik dabil
gure gogotzar alena;
gaiztakeritik
erne dan pozak
ondoren beti galena.

Bear genduken
bezela ziñez
gizonak gizon bagiña
ez litzake gaur
izango noski
bizitz au orren samiña.

Elkarren etsai
buru-belarri
gabiltzanok, ain setatsu...
zer ote geran
galdezka nago:
zeken, dolor ala kaiku?

Gauz onik ezin
lortu gerekoi
Izatearen bitartez;
jakiña da zer,...
guziya nai-ta
zorunik iñorentzat ez.

Amets igezkor
zoroak dira
lurtarren pozkai guziak,
txingarrak baño
iraute geigo
ez du-ta gure biziak.

GAU-EDER

Jan-edan utzez bizi nai ez-ta
asmo garbien zale geranak
gau ixillean jarrai-erazten gaitu
pozaren goruntz-egadak.

Arrats gozoa...! Izar bikañez
piztu da orain ortze garbiya...
Eratsu dator..., geldi-geldiro,
illargi bete zoragarriya.

Itxaso bare sotillak emen
aldi berdiñaz, logura xamar,
bere bits arro txuri-ixuriya
ondar gañera poliki dakar.

... Kezka larri bat arindu nayaz
begiratzten det urrun... an gora!;
t'andik izumai atsegiñaren
arnasa dator nere kolkora.

Gaberdiyaren ixill-uneko
lillurapean... orren gentzaro!;
lurtarrik ez dan ames-tokira
aldatu banitz bezela nago.

Nere barruan orain ez digart
zorigaitzaren ale bat ere:
azi txarrak on biurtu zaizkit,
samiñak ezti, arantzak lore.

* * *

Jan-edan utsez bizi nai ez-ta
asmo garbien zale geranak
gau ixillean jarai-erazten
gaitu pozaren goruntz-egadak.

ZORION-AGUR

Elosegi'tar Juliantxo'ri bere ezkontz-egunean

Udaberriko pitxi ederrez
apaindu dira lorategiak;
berrionaren otsa dakarte
iturritxoen leyar biziak:
Juliantxo ta Mañu'rentzat ain
adierazi zoragarriak.

Emen bertako txoriak eta
toki-aldakor direnak ere
omen-abesti xamurragorik
etzezakien egin beñere.
Enadak aurten jai au dala-ta
igaz baño len etorri dire.

Nere gogozko erle xar onek
pittin-pittinka bart irazain dun
ezti beroa zapitxo garbi
lakar batean bildurik txukun,
Juliantxo'ren eskuetara
maitaro dakart... Ona nun dezun!

Poli ta Miren zure guraso
zintzoeri gaur begietara
zuri bezela txingar urdiñez
irtengo zaie pozaren garra.
Biotz-mamitik opa dizuet
goyeneko dan zori laztana.

Izartxoeren aizpa dirudin
Mañu deritzan panpin argia,
gaurtik aurrera zurekin beti...,
zurekin altxor maitagarria.
Gero ta geigo narotu bedi
zuen barrengo poz-iturria.

Zorionaren goi-goyen zaude...
Iritxi zeran tontor-gain ori
lurretik baño bertago dager,
askoz aldego zerutik noski;
aren onduan arrikoxkor bat
besterik ezin izan Aizkorri.
Zorion-agur, zorion-agur
biotz-biotzez Julianixo'ri!

OPARIA

Tolosa'ri

Jayoterria: Agur dagizut
agur, agur...! Oroitz-indar
pizkorrez orain biotz-barrena
kemendu zait, biurtu gar.
Illunkeriz bein aldegin arren,
izanik beti Tolosar,
jai onen zale gogoak aurten
zugana pozik narakar;
barkatu-ba len ibilli banaiz
emendik urruti xamar.

Ez nator utsik: erle ixil baten
eraz nik arret aundiya
bakar-lanean ipiñi eta
ordaindu det zor guziya;
itz oien bidez ona nun dezun,
erri xar maitagarriya,
amesgillien lorategitik
dakarkizutan eztiya.
Oneritzi ba..., gogoz artu ain
opari leun garbiya!

Tolosa, 1923'ko Garagarrillaren 24'n

IBAI-ERTZEAN

Bizitzaren itxasoa
kerizpe ontan ugeldi;
nere atseden zakonak
osin bat ziñez dirudi:
ibaiko auxe bezela
otxan, bare, geldi-geldi,
tokirik eskutunean
irasor antzez nago ni.
Ur, aize ta txoriñoen
mingain jatorraz eresi
legun bat abaro-zear
urbil zait..., urbil maiteki;
baitere susno garbiaz
emengo baxaran, lili,
untto ta senda-belarren
emai gozo xamur ori.
Lur onek axon dario,
ibayak otzen ugari,
ta bero zakarra dagon
garaiz nik, oso zaleki,
amorraren osiñean

egiten oi det igari.

«Urume» zador, maitea:

zugan da betiko-zori;

bizitzaren itxasoa

kerizpe ontan ugeldi!

AN ZIAK...!

Elosegi'tar Poli'ri

Tolosa egon arren
emendik urruti,
lagun elkartientzat
orren bide gutxi!
Agur bat egin-zale
nere gogo-txori
egakor au, antziak
iregana, Poli!

Vichy'tik 1927'n

KILITXU SEASKAN

Berdingabeko
aurtxo polita
amaren argi, zoruna,
osatu loaz,
ene potxolo,
eguzki maite kutuna.

Kun-kun, kun-kun...

Egon ixillik
nere biyotxa,
negarrik ez-ba..., ixo, ixo;
amatxok gero
pitxi ederra
emango-ta egin lo-lo.

Kun-kun, kun-kun...

Mumua dator,
ara!..., joan ortik,
utikan! ez eldu geigo!;
altxor maitia
polita da-ta
ez du negarrik egingo.

Kun-kun, kun-kun...

Orain lo dago...
Irripar batez
piztu zaio arpegiya;
nunbait an goyan
jolasten dabil
Killitxu zoragarriya.

Kun-kun, kun-kun...

Irudi laztan
poz-emalez
biyok amets egin zagun:
aurtxoak lotan
eta nik esna...
orren goxo...! Kun-kun, kun-kun...

PA... PA

Alberdi'tar joxe ta bere emazte zindoa'ri

Izan dezuen aurtxo
maitiñe laztana
bizitz-argi darion
izar polita da;
zuek zeratelako
bere aita t'ama
biyeri nik zorion!
t'aurtxoari *pa... pa...*

EGO-AIZEA

Garai batzutan ibilli arren
bazar guziak astindu-zale
egoak inoiz ordain baretsu
leuna dakar ots aundi gabe.

Euskal-basotan arratsean lo
zagon aldiko ixiltasuna
utzirik orain egun argitzez
jolaska dator aize biguna.

Oztargi dago... Mendi-tontorrak
aldakai sorgin batez bezela
badirudite ten baño urrego
gugandik oso bertan daudela.

Goi eta bea biziro alai
elkartu dira laztan urdiñez,
t'atsemalle dan ego-aizea
maitaro dabil mur-mur ariñez.

Bere bitartez udazkenean
ibarrik-ibar, mendirik-mendi,
banatzen oi da belar garo ta
sagar elduen usai on ori.

Olerkari ta nere antzeko
txoriburu aizea dala?
Zorionean, beronen bidez
baldin banaiz gaur txori xamarra!

ETXALAR

Udazkena da... Egurats epel
ariñak usai gozoa dakar;
sortalde-mugan egun txintaren
argi-lorea dirudin izar
zuriya dakust... Garai ederra!...
Nere barruan len ez det izan
egunargitze otxanez orain
piztu dan ainbat zorion-dardar.

Ipar-aldera begira nago,...
arindu zaizkit amets-egoak,
t'amets eder au osatzen due
alai agertzen diran usoak.
Ara nun sail bat...! Ega biziyan
gaindurik errez mendilepoak,
bai zuzen t'ariñ onuntz jarraitu
egazti polit urrutikoak!

Bañan... zer etsai sortu da bean?...
Oyu, zalapart, iskanbill naste,...
ardail bizi ta zoroaz dira
emengo baso guziyak bete!;
ta goyan berriz uso gaxoak
izu ta larri, noralde gabe,
Etxalarre'ko sarea jo ta
bertan loturik ikaraz daude...!

* * *

Udazkena da... Egurats epel
ariñak usai gozoa dakar;
eguzki orail irten berriak
Atxurimendi-gañez irripar
alaya dagi,... ta nere biotz
maitekor au ai! usoen eraz
urduri eta leitsu dijoa
ez daki nora! betiko egan.

TXANTXANGORRIYA

Zuk dezun margo ber-bera duen
osto geyenak lurrean
zuaitezatik erori eta
banazka, soill, daudenean,
begiyak xabal-xabal jarrita,
adar me baten gañean
egoten zera, txantxangorriya,
negarrez udazkenean.

Ain txukun, apal eta geldiro
jarraitzen zera kantuan,
non ernai beti zuri begira
egon arren bat onduan,
naigabe *pranko* banatugatik
kantari zauden orduan,
iñoiz ez dizu ari zerala
antzik emango mokuan.

Papar txiki ta gorrixta bor-boil
ler egiteko zorian
jardun-gai oso kupigarriaz
beterik daukazunean,
ainbeste negar..., eresi xamur...,
axanpa guzik batean,
ez dakit nola kabitzen diran
zure kolko politean.

Aldizka, *purruxt*, ega motxean,
uste gutxiñez aurrera
azaldurik an laister-bidetik
maldagora goazela,
gidari zintzo gertu bat izan
nai bazenduke bezela,
gure alboan zabilta beti
txoriño maiten-maitena.

Maite zaitugun ezkeron nunbait
ordañak aurrez ematen
ote zabiltzan esan liteke
negua sartu baño len.
Ez ikaratu!; elurte gaizto
aundienak izan arren

gure ondoan arkituko da
zuretzako ainbat lurmen.

O, txori gaxo, sotil, polita,
biotz erien laguna,
txiruliuka negar ugari
eztiro dariyozuna:
zu zera beti, txantxangorriya,
zu zera txantxan-iztuna,
alakoxe gauz maitagarri bat
erakusten diguzuna!

GOGO-TXINDOR

Ene txoriño maltea,
orren ixillik zer dezu?,
zer naigabe latz, illunak,
ikaraz ipiñi zaitu?

Txindor gaxoa!, ez beintzat
zure kabitik urrundu,
zapelatz gaiztoen poza
ori egingo bazendu.

Zaude, malte... zaude bertan,
ez izan toki-aldakor,
nere zartzaroan ez det
zu beste lagunik iñor.

Berriro jardun zaite-ba
len bezin alai t'adikor,
yoranez abesten asi,
gogotxindor... gogotxindor...!

ZER NAI NUKIN

Aldegain

Mendi-mendiyan etxe koxkor bat,
iru-lau aritz aurrean;
lili batzuek; erletegia
toki babes politean.
Atsegin-ezti gozo-gozoa
bord'inguru xakonean
egarriyaren aseka dagon
iturritxo gardenean.
Kezka larriei atea itxi,
uxatu guzik batean,
maiztar illunik ez izan iñoiz
nere biotz barrenean.
Ixil osoa... Iñoren zantzu
gaiztorik ez beñere an,
ametsak lagun, amets egin, bai,
amets ..! mendi-magalean...
Ori nai nuke, ezer ez geigo
bizi naizen bitartean.

Gero... ezurak arri biyurtu
goreneco tontorrean,
ta ni naizen au gotuts idoro
oztiñ-une zabalean.

Alderantzi

Zori legunak alde batera
utzirik bear dan bezin
igikor izan, eta jarraitzez
beñere aspertu ezin.
Egiya maite, gezurra txautu,
zuzeneko bidez ekin,
arnari onak sortu ditezen
kezka zindoaz eregin.
Ta zenbait alper baldin ba'daude
beren izaeraz erkin,
lasonar oien gogo muxarra
beti lo egon ez dedin
esnale zorrotz eragikor dan
deadar bizi bat egin.
Ori nai nuke; bar-barrenengo
griña beroaz irakin,
ta nere bizitz-azken garayan

ur-ertz alai batean ill.
Gero... soin otza itxasoaren
oziñak eraman urrin,...
gezal biyurtu, ta *ni* yoranez
ezilkor naizela jakin.

GAUR IRE EGUNA

Kortejarena'tar Eugenio'ri

Jai au gorendu-zale nauk, eta
itzez nai bezin ederki
jardun ez arren, zer gero...?, gaur nik
kezkaren zimiko gutxi;
iztun sor edo txar izateak
naiz poto egin-erazi,
nere gogoia etzeok beintzat
mingaña bezin elbarri.
Agur, Eujenio; i bezelako
gizon jator, maitagarri,
banako batzuk izan litezkek,
oberik iñor ez noski;
buruz ernaya, biotzez ume,
eztarri leunaz txori,
aldegai guzik irekin dituk...,
irekin oso ta garbi.
Berriro agur, agur, Eujenio,
eun urte bizi ari!

ÑIR-ÑIR

Gaur urtezar da... Neretzat egun
ziaro goibel, itzala;
susperraldi bat nigan ez, baizik
oroitz-ernemin-ikara.
Ain gogo-motel nagon ezkerro,
berez ezin baldin'bada,
ardo beltz onez indartu bedi
nere barrengo taupada.

Malen, ixuri!;
leyar xakona
poliki bete;
ixurtzearen
gurgul-ots ori
edan-pozaurre!

Buru ez baño sapayo zar au
arestian sormindua,
orain ez dago beintzat illunde
nagiz korapillotua;
alik lasterren jautiki urren
erdilo zegon trikua,

ipurtargi ta pinpilinpauxez
bete da nere burua.

Nere zartzaro
illunean gaur
piztu da zerbait;
iñar-jarioz
gezur bat ote...?
zer barrendu zait?

Zorigaitzaren larri samiña
sendatu zait..., ito nere
biotzean len ezkibel zegon
xomorro beltza; gaur ume!
Irudi laztan jayoberriok
zer gai dira..., nungo sortze...?
Txingar ariñen gurutz'egada
nere pozaren poz-eule!

Ixillun baten
ordez nik orain...
zerbat argizko irudi...!;
mama gozo au
beste pittin bat
Malen, ixuri!

BELARRA

Arazo-garaiz
erre-zale naiz,
pipa da nere laguna,
ke-belar oso
samin ta gozo
nastuen ontzi kutuna.

Pipa laburra;
nere sudurra
usai-eginkor luzea;
onen azpiyan
dagon aldiyan
nik pozor bete-betea.

Nayen dan eraz
maita det beraz
atson darion belarra;
onen bidez ain
barru det orain
idarokizko txingarra.

Toxatik artu,
gañezka sartu
kider-buru xakonean;
ke-belar ori
urriñez jori
laister da sudurmintzean...

Pipa txuriya,
kirten ausiya,
zorungai eder osoa;
aur zar batentzat,
ziñez neretzat,
edoski maite gozoa.

Ezpain-ertzean
pipa jartzean...
agur!, kez karen goibela:
burauste zakar
guzik, bai azkar
banatu kea bezela!

Uste bat oker
irten-da loger
etsayaz etsai banago,

pipari esker
ez du gau-lisker
onek irauten luzaro.

Olerkarien
amets-aldien
goraltzigarri da nunbait;
argatik nere
olerki-xeme
apal au berdin sortu zait.

Arazo garaiz
ele-zale naiz,
pipa da nere laguna:
ke belar oso
samin ta gozo
nastuen ontzi kutuna.

ERREGE-JAYA

Izar txuri-txuri bat
agertu da goyen;
au poxa! laister dira
Erregiak emen.
Pitxi eder ta goxo
ekartzale oien
bidera guk, amatxo,
zurekin lenbailen...

Goazen, goazen txit alai
Izazkun-mendira,
argitasun polita
piztu dan tokira!

Aurtxo maitagarriak
maitatzera pozik
zaldi-gañean datoz
eguzki aldetik.
Ara..., ara nun diran
jostalluz beterik;
errege beltza dator
bestien aurretik!

Apaiñ-apaiñ jantzita
lore-sorta bana
eskeintzera gatoz gaur
erregiengana.

Ama-Birjiñari ere,
atsegin ar dezan,
txortakin batez muxu
nai diogu eman;
t'iru errege oeri
amatxo, zuk, esan
pitxiak, bai, jartzeko
aren eskuetan.

... Orain aurrean daude;
ikusi bertatik;
iñoiz ez degu izan
orlako zorunik.

Au poxa!... Erregiak
etorri zaizkigu,
biotz-biotzez orain
agurtzen ditugu.

Laister, lo bat eginda,
zorioneko gu!
xapata barreanean
a, zenbat jostallul

Amets eder goxo bat
aurrak ein dezaten
izar txuri politak
piztu dire goyen.

ELUR-OSTOAK

Egun epel ugari
aurten azaroak
eman dizkigu, bañan
zer ondorengoak!
Aizeak daramatzi
zuaitzen ostoak
ta ixill-ixillik daude
txoriño gaxoak.

Uso-luma txurien
antzez mara-mara
elur-ostoak datoz
mendi gañetara.
Txuri... txuri-soill ango
larre, baso, txara...,
laister bean ere bai
elurrezko izara.

Itxaso ta mendiyak
era batez ubel,
argizpitxo bat ere
iñondik ez emen.
Illotzik dago lurra,
oztaldea goibel,
nere gogoia berriz
erdi-gaxo..., motel...!

Ez, ez...; agertuko da
noizbait eguzkiya,
illun otzaren urren
berogai argiya.
Orain negua, bañan
gero udaberriya,
poztu bedi-ba nere
barrengo txoriya!

ABESTI KUPIGARRIYA

Goibelolz-unez aurten izan dan
illunperik otzenean,
auzoko beste guziak lasai
lotan zeuden bitartean,
eresi xamur negarrgarri au
entzun det bart arratsean.

«Gaitzaren mende
ain kupigarri
zauden semetxo maitea,
gau otza da-ta
mugitu gabe
seaskan egon zaitea».

«Negarrik ez-ba...,
ene biyotxa,
pupua nun, zer min dezu?;
maite-maiteka
zure amatxok
azkar sendatuko zaitu».

«Listor beltzen-bat
oso barrura
sartu zaio Maitiño'ri;
gaxoak orain
zurbildutako
landaretxoa dirudi».

«Ikaraz nago:
elur-maindire
gañez datorren aizeak
aldizka emen
banatzen ditu
txakur-zaunkada luzeak».

«Otoi, otoi, Jaun!...
Ume laztan au
luzaro ez euki miñez,
bestela nere
biotz gaxoa
lertuko da zorigaitzez...».

«Orain,.. bai argi...!
Zure begitan
piztu da zero ber-bera;

Maitiño polit
zoragarriya
laister sendatuko zera».

«Abo xabalik
lotan... Ez, ene!...
illotz, illotzik Maitiño!;
il da-ta nere
bizitz argal au
goibeldu beti-betiko!».

Ixildu zan...; ezeren txintik
ez nuan geigo nabaitu;
illunde otza goi eta bean
guziya len bezin mutu...
Gertaldi beltz au iñolaz ere
ezin det burutik kendu!

OROIMEN ZARRAK

Santo Tomas'ko periya...

Umetan nik ain gogoz izanik
erri polit au ikusi naya,
etzait beñere aztuko noski
oñez etorri nitzan garaya.
Berrogei urte gaur bete dira,
egun berau zan..., egun alaya!,
neretzat jairik bein izan bada,
aitortu bear, ura zan jaya!
Itxaso zabal, Zurriol aundi,
Alderdi-eder, bulebar, kaya...
Tolosatikan zetorren mutil
koxkor batentzat izer ikuskaya...!
Ondoren berriz plaza berriyan
arkitu nuan beste pozkaya:
ango zalapart, algara zoro,
jardun bizi ta... txistor-usaya!;
esan zeikean jai ori zala
Akelarre'ko sorgin-eztaya.

DONOSTI'KO ERRI-JAYA

Oitura zar gozoak
berrizturik emen
zernai jolas badute
koxkeruak aurten.
Ikusi gabe oso
zalla da sinisten
erri-jai onek zenbat
zorion dakarren.

Gizasemeak alai,
neskatillak zoro,
oien biotzak iñoiz
ez daude noski lo.
Gazteak bakarrik ez;
baita zarren gogo
motela-re gaur *pil-pil*
gazte xamar dago.

Maitagarri'ren aizpa
polit, atsegiñak,
musu-gorri, begi-beltx,
edo bai urdiñak,
itz batean: emengo
anderux panpiñak,
zuek izain zerate
gaurko erregiñak.

Biotz guziak ernai,
begiyak dizdikor,
jolasen otsa nunai
zabaldu da bizkor.
Beñere poz bat izan
ez duanik iñor
baldin bada... jai ontan
Donostira betor!

ELURMENDI

Zer irudi gaur...? zer alatzaro
gelgarri mendi-gañean...?
Aitor ber-bera endikur baten
antzez an oztadarpean!

Aitor'ekin bat ara nun berriz,
ara nun euskozai garbi
ta goyeneko idazlaria!
Berori zein?... Elurmendi.

Negarrez dagon Amaren alde
Elurmendi'ren ekiña...!;
negarrik ez gaur beste guziok
ain zintzo jardun bagiña.

Lore samiñak usai gozoa,
basillunak intz-iñargi,
satorrik ez dan Elurmendi'ko
erle beltzak ezti txuri.

Jaun argi ori ez da beñere
izan, ez, gogo-sorayo;
itz-eule jator bikañagorik
emen beintzat ez da jayo.

Ziri-jolas on politak ere
ba'dakizki sortzen alai;
arrano beltza! joku zaill ortan
iñor ez noski bere gai.

Txiliport edo pottorro bezin
murgile bizkor, yayua,
ziriya sartu ondoren zuk *pott!*...
arrapazak pottorrua!

Urgull-mendiko zugaztitxoan
elkarti biltzen geranak
biotz-mamitik demaizkitzugu
atsegiñezko laztanak.

ARRANO TXIMIST

Garitaonandia'tar Bitor jauna'ri

Buru ta biotz
osoro berdin
aberzai baten antzera
«Argi» darion
zuzen-bidetik
galenki zoaz aurrera.

Oñak arin ta
biotza sendo,
neke bildurrik ez dezu;
goiko basotik
lau aldetara
irrintzi t'abar dagizu.

Ain abesle dan
Elurmendi'ko
urretxindor maite ori
bertan ikusten
zaitun aldiro
asten da pozez kantari.

Gogoz ernaya,
ankaz txit agitz,
oreña bezin bizkorra,
maldarik zalen
pikoenetik
zu beti gora ta gora!

Arrano tximist!...,
ez derizkiot
zuretzat gai danik iñor;
geyenak poto
egin degu-ta...
zu zera nagusi, Bitor!

ABIÑE TA XUMELAR

Abesgai

XUMELAR

Ene kutuntxo maitia,
Aitormendi'ko lilia,
olerkari ta biotz gaxoen
amets-irudia;
urdin gorengo txingia,
izartxo dizdizaria,
otoi dagizut! Abiñe,
nitzaz kupitu zaitia!

ABIÑE

Itz eder oien eztiya
legun eta bereziya,
zure goi-jardun aratzak, ene!...
zoratu nau iya;
sinistutzen det egiya
izango dala guziya,
begi zoliak, ezin ukatu,
biotz maitatiya.

XUMELAR

Zuk ere begiak zoli,
uso batek bezin argi,
ain zeru-txingar politik
ez det egundaño ikusi;
ezpañak anpolai gorri,
ortzak berdin, txuri-txuri,
elur gañeko pinpiña
zure aboak dirudi.

ABIÑE

Ez det izan ispillurik
ugeldi garbiya baizik,
itxusi edo ederra naizen
ez dakit oraindik;
bañan esango dizut nik
ez dala beste biotzik
nereak ainbat Xumelar'ena
maita lezakenik.

XUMELAR

Goibel ondorean urdin,
zorilatz urren atsegin,
bat-batez orain arindu zaizkit
ainbeste kezka-min;

zure gogozko izan nedin
egingo det nik alegin,
izeñen zorion bizi bagiña
biyok alkarrekin!

ABIÑE

Xumelar mutill alaya,
Mendiburu'ko artzaya,
garbiro, ziñez itzegiteko
eldu da garaya;
berdin danez gure naya
zu, bai, nere senargaya,
laister biyontzat bat izan bedi
otorduko maya.

XUMELAR

Lilitxu panpin laztana,
nere maitekor zerana,
mintzo gozoen eztiya dator
zerutik nigana;
zer ote gerta zaidana...?
o, nere zorun otxana!,
etzait aztuko pozaren-pozaz
gaur entzun detana.

ELKARMAITEAK

Mendi-mendiyan biziro jator
atsegiñaren susnoa
arturik daude Indo ta bere
emaztegai dan usoa.

Berau liraña, mutilla berriz
aritzaz bezin sendoa,
antzu ta txepel ez dago noski
menditar oien gogoa;
ikusi biyak elkarri ziñez
damaian ezti beroa!

Muin sakon batez irentsi nayaz
bezela bizitz osoa
dager Indo ta bere besotan
lilluraz txingi gozoa.

Ubiljarío zoragarriya...
euskaal-usai dun margoa!;
onen egille gaztea goruntz
«toki!» dearka dijoa.
... Kaperotxipi, txalo ba zuri,
txalo ta goren-zantzoa!

GURE TXOKOA

Abesgai

«Gure txokoa» da gure txoko
berezi maitagarriya,
atsegiñaren kabiya,
goibelik ez dan tokiya,
«Gure txoko»an betiro dager
pozaren poz-eguzkiya.

*Gogo-lizunik beñere sortu
etzaion toki laztana...*

*«Gure txokoa», gure txokoa,
biotz-ibargi zabala!*

Alaitasunik ederrenean,
zorioneko gizartez,
lagundi onen bitartez
elkar maita degu ziñez:
alditxar edo sumin gaiztorik
«Gure txoko»an beintzat ez.

Gogo-lizunik...

«Gure txokoa»n izaten degu
atsegiñezko billera;
arazo txarrik... bai zera!,
samiñak aide batera
utzirik emen ezin obeto
guziok arkitzen gera.

Gogo-lizunik...

Eresti jator politik emen,
ziri-bertso ta beste gai
xamurragoak ere bai
abesten ditugu noiznai;
billera-txoko pozgarri ontan
gure biotzak beti jai!

Gogo-lizunik...

Oraindiokan iñori etzaio
emengo aterik itxi;
naiz izan beltz edo txuri,
ezpada beintzat mutiri,
gogo zuzenez baldin badator
«Gure txoko»ra sar bedi.

Gogo-lizunik...

«Gure txokoa» da gure txoko
berezi maitagarriya,
atsegiñezko kabiya,
goibelik ez dan tokiya,
«Gure txokoa»n betiro dager
pozaren poz-eguzkiya.

LEIZA

Lenen-garaiko
lurrin gozoa
darion erri xar ori
alai ta txukun
mendi-niendiyen
begira zeñen egoki!...
Basetxe polit,
saroï aberats,
landa-saill eder ugari,
gorenen berriz
erpin galenak
erritxoaren zaindari.

Bazter maitia,
txoko laztana!,
zure gogo ber beraz ni
euskotar naizen
ezkero pozez
agur dagizut..., irrintzi!

AKELARE

Sorgin-eztayak

Iñauteri egunez
Tolosarren pozkai
zorionean gatoz
abesturik alai.
Ez gera gu zenbaitek
uste bezin etsai,
kalterik ez diogu
iñori egin nai.
Zuek dezuten jayaz
sorgiñak ere jai.

-Andre muskin sudur kako,
begi-gorri;
onen aurrean mamutzar
ezpain-lodi.

Gauz arrigarri asko
egiten ditugu:
itxusi diran gazte
guziak edertu,

ta neskazarrak noiznai
berriro gaztetu.
Geroko berri ere
ziñez ba'dakigu,
etorkizunik ez da
guretzat illundu.

-Andre muskin...

-Basojaun bizarbeltzak
andre muskiña'ri
eragiten dizkio
milla sorginkeri.
Biyak ziñuka daude
bata besteari,
ta pertzaren barrenak
borboill-otsa dagi.
Eztayak dira laister,...
zoramena sarri!

-Andre muskin...

BASOJAUN

Zure gogoan oso

lizundu ezpada,
andre muskin, atoz gaur
nere besotara;
sorgin-ontziyak emen
borbollez dasana
iduri zait erantzun
atsegiña dala.
Muskin, argitu bedi
lezaundiko itzala!

MUSKIN

Nere biotz-barrengo
irakin gozoa
Basojaun, zuregana
lurrintsu dijoa;
ontzi onek darion
marmari zoroa
ezin izan liteke
adikorragoa...
Gaurtandik nere senar
basojaun sendoa!

-Kuku sorgiñak iru bider jo...
entzun degu bere deya

gaur arratseko illargipean

Akelarren eztai-jaya.

Basamilloa surtara bota,

orain degu-ta garaya;

maitaro emen zabaldu bedi

sorgin-belarren usaya!

-Tin... tin... tin...

-Ju, ju, ju, ju!

Ja, ja, ja, ja!

-Entzun, entzun jai-algara

zaleki osiñik-osiñ,

lur osoak poz-ikara,

izate guzia sorgiñ.

Gaur degun asti-billera

arrats obegoan ezin;

uju, ju, ju!,

ja, ia, ia, ja!...

Andre muskin, andre muskin

askai zoroen erregiñ!

LOZORROA

Irudi polit egalariya,
mari-sorgiñen aizpa txuriya,
jarraitz ariñez dardar bizian
 egiñalean
itzuri doa pizturik bere
leñuruz goiko sapai guziya.

... Orain, zer emen...? Itzal gaiztoa,
arrats egoen irabiyoa.
Gau naspill ontan biziro larri,
 buru-belarri,
iñolaz ezin... ezin arindu
nere jabe dan amets-mordoa.

Dunbots-ikara, tximist-argiya,
etsai-zalapart izugarriya,
ta gainka berriz itxaso nastu,
 indar askatu
amorratuen eraso beltza,
apar darion ekiñaldiya.

... Otoi, Basojaun; ez egin arrunk!,
ire mendean zertako nadunk?
zer asmo gaiztok neregan'akar?

Ogei atzapar,
ara or... ara ...!; ez ba nigana...!
Basojaun, Basojaun!... «zurr... unk, zurr... unka».

* * *

Goiznabar-zori, goiznabar-zori!,
leiza-zuloa erraldoi-obi!
Mendi-tontorra len bezin alai;
garaitots, garai!
Egun argitzez andik amildu
osin-basoko mumutzar ori!

PELLO-ZIRI

Oñetako egille
yayua zan ori,
bañan jai egiteko
yayogua noski:
alper izugarriya,
lanetik igasi
sagardotegietan
zebillena beti.
Bere nagusi onak,
uzkurti arekin
jardun gaiztoan geigo
ibilli etzedin,
bein esan zion: Pello,
aspaldi zeregin
edo lan gutxi dago
t'aurrera nik ezin
artu zindezket emen...
«Zer? -Pelo'k daruntz- ni,
lanik ez dagolako
emendik bidali?
Ez orixe!; barkatu,

bañan erabaki
txarra eman diozu
gaurko auziyari;
iru geranoktatik
bidal itzazu bi;
lanik ez dan tokiyan
alperra nagusi».
T'alkiyarekin, *tanka*,
lurra joaz bertan,
lantegiko nausiyak
bidali etzezan,
gure Pello-ziri au
gogor exeri zan.
Arrazoirik etzula
iñork ezin esan!